

BULGARİSTAN

SAĞLIK SEKTÖRÜ RAPORU

Raporu Hazırlayan:

T.C. SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

SOFYA
HAZİRAN 2025

İÇİNDEKİLER

1. BULGARİSTAN SAĞLIK SEKTÖRÜ 3
1.1. BULGARİSTAN SAĞLIK SİSTEMİNİN YAPISI 3
1.1.1. SAĞLIK SİSTEMİNİN ORGANİZASYONU VE YÖNETİMİ 3
1.1.2. SAĞLIK SİSTEMİNİN PERFORMANSI 4
1.1.3. SAĞLIK HARCAMALARININ FİNANSMANI 6
1.1.4. SAĞLIK SİGORTA SİSTEMİ 7
1.1.5. SAĞLIK SİSTEMİNDE BEŞERİ KAYNAKLAR VE FİZİKSEL ALTYAPI 9
1.2. BULGARLARIN SAĞLIK DURUMU VE RİSK FAKTÖRLERİ 12
1.2.1. BULGARİSTAN DEMOGRAFİK YAPISI 12
1.2.2. EN ÇOK GÖRÜLEN HASTALIKLAR VE TEDAVİLERİNDE ERİŞİMİN ORTALAMA SÜRESİ 13
2. BULGARİSTAN'IN SAĞLIK SEKTÖRÜNDE HİZMET TİCARETİ 13
2.1. İTHALAT 13
2.2. İHRACAT 13
3. ÜLKEMİZDEN BULGARİSTAN'A SAĞLIK HİZMETİ İHRACATI 14
4. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE İHRACAT YOLUYLA PAZARA GİRİŞ 14
4.1. ÜLKE DIŞINA ÇIKAN HASTALARIN YURT DIŞINDA TEDAVİ GÖRMEK İÇİN BAŞLICA SEBEPLERİ 14
4.2. YURT DIŞI TEDAVİLERDE BULGARİSTAN'IN SAĞLADIĞI FİNANSMAN 15
4.3. YURT DIŞI TEDAVİLERDE BULGARLARIN ÜLKE SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER .. 16
4.4. HEDEF BÖLGELER/ŞEHİRLER 16
4.5. ÖNDE GELEN FİRMALAR VE PAZARIN YAPISI 17
4.5.1. İLGİLİ ODA/BİRLİK/DERNEK/STK'LAR VE İLETİŞİM BİLGİLERİ 17
4.5.2. ÜLKEMİZE HASTA GÖNDERMEDE ARACILIK YAPAN FİRMALAR 17
4.5.3. ECZACILIK ÜRÜNLERİ VE TIBBİ ÜRÜN/MALZEME TOPTAN TİCARETİ İLE İŞTİGAL EDEN BÜYÜK FİRMALAR 18
4.6. ÖNEMLİ FUARLAR VE TARİHLERİ 19
4.7. SEKTÖRDE İHALE YAYIMLAYAN KAMU KURUMLARI İLE İLGİLİ BİLGİLER 19
4.8. ÜLKEMİZ İLE AB ARASINDA TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARI HAKKINDA BİLGİ .. 20
4.9. TÜRKİYE'DEKİ HASTANELERDE TEDAVİ GÖRECEKLERİN ÜLKEMİZE ULAŞIM KOLAYLIĞI 20

4.10. BULGARİSTAN'DA ÜLKEMİZİN SUNDUĞU SAĞLIK HİZMENTLERİNİ TANITMA VE PAZARLAMA İMKANLARI 20

4.11. SEKTÖRDE VERGİLER 21

5. SEKTÖRDE SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZI BEKLEYEN FIRSATLAR 21

6. SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZI BEKLEYEN TEHDİTLER 21

7. BULGARİSTAN'A SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZA HİZMET HACMİNİN ARTIRILMASI İÇİN ÖNERİLER 21

8. GENEL DEĞERLENDİRME 22

9. YARARLI ADRESLER 22

10. KAYNAKÇA 22

1. BULGARİSTAN SAĞLIK SEKTÖRÜ

1.1. BULGARİSTAN SAĞLIK SİSTEMİNİN YAPISI

1.1.1. SAĞLIK SİSTEMİNİN ORGANİZASYONU VE YÖNETİMİ

Vatandaşların sağlığının korunması Bulgaristan'da ulusal öncelik olup, devlet tarafından garanti edilmektedir. Devletin sağlık politikası, Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmektedir. Sağlık Bakanının önerisiyle Ulusal Sağlık Stratejisi Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmakta, Parlamento tarafından kabul edilmektedir. Bakanlar Kurulu, Sağlık Bakanının önerisiyle ulusal sağlık programları ve ulusal planlar kabul etmektedir. Ulusal sağlık programlarının ve ulusal planların finansmanı Sağlık Bakanlığı bütçesinden gerçekleşmektedir. Aynı zamanda başka finansal kaynaklardan parasal destek de sağlanabilmektedir.

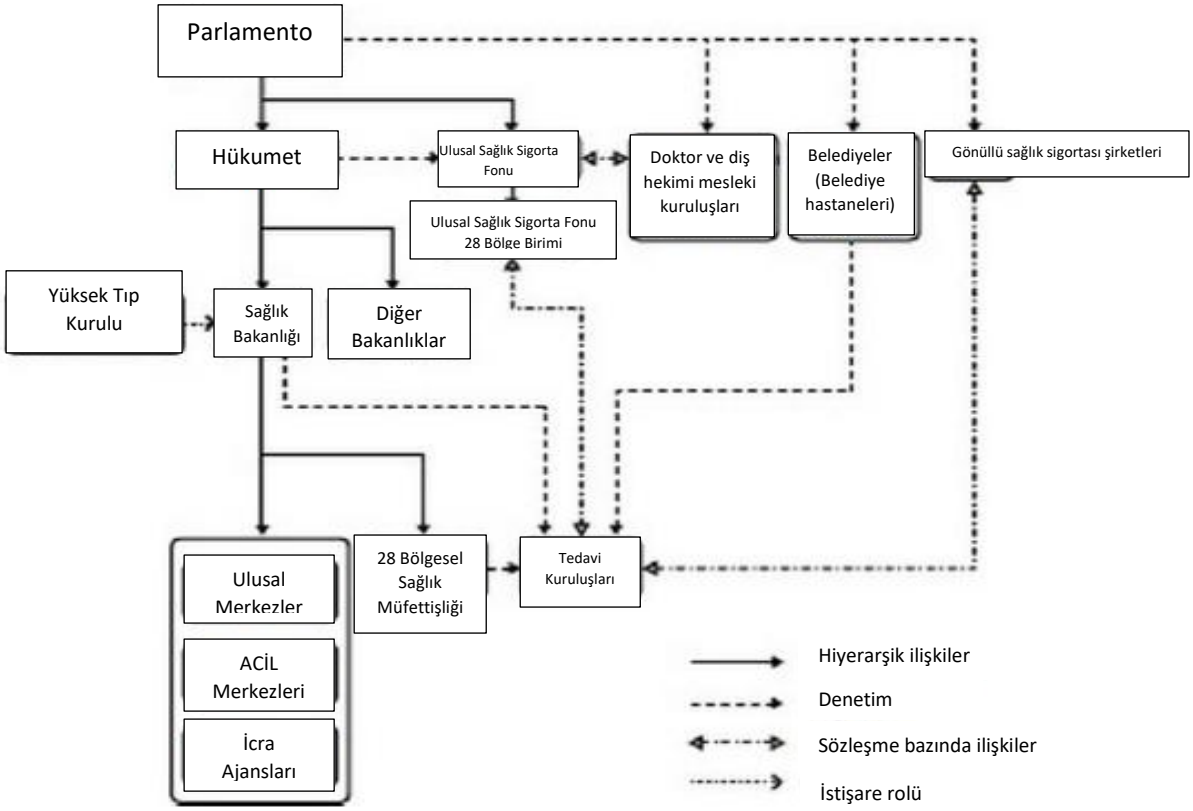
Bulgaristan Sağlık Bakanı, ulusal sağlık sisteminin idaresinden sorumludur. Bunun yanı sıra, vatandaşların sağlığının korunmasına ve devlet sağlık kontrolüne ilişkin faaliyetler başta olmak üzere sağlık faaliyetlerinin denetimini gerçekleştirmektedir. Sağlık Bakanı, kanunların veya Bakanlar Kurulu kararlarının gerektirdiği diğer yetkileri icra etmekle de yükümlüdür.

Sağlık Bakanına bağlı olarak Yüksek Tıp Kurulu kurulmaktadır. Sağlık Bakanının belirlediği beş kişi, Bulgaristan Hekimler Birliği'nin beş temsilcisi, Bulgaristan Diş Hekimleri Birliği'nin üç temsilcisi, Bulgaristan İlaç Birliği'nin üç temsilcisi, Ulusal Sağlık Sigorta Fonu'nun üç temsilcisi ve Bulgaristan Sağlık Hizmet Profesyonelleri Derneği'nden, Bulgaristan Hekim Asistanları ve Yardımcıları Derneği'nden, Bulgaristan Diş Teknisyenleri Derneği'nden, Ulusal Belediyeler Birliği'nden, her tıp okulundan ve Bulgaristan Kızıl Haç'tan birer temsilci Yüksek Tıp Kurulu'nda yer almaktadır. Söz konusu Kurul bir istişare merciidir. Kurul, Ulusal Sağlık Stratejisinin önceliklerini, tıpta ve biyotıpta etik sorunları, sağlık hizmeti alanında ve Sağlık Bakanının yetki alanında olan yasa tasarılarını ve Bakanlar Kurulunun hukuki belge tasarılarını, Sağlık Bakanının sağlık sektörü yıllık raporunu, sağlık sektörü yıllık bütçe tasarısını, tıp ve diş sağlığı alanlarında bilimsel öncelikleri, sağlık alanındaki eğitimi, sağlık sektöründe uzman türlerini müzakere etmekte ve bu konularda görüş bildirmektedir.

Ulusal sağlık sistemi, Tedavi Kuruluşları Kanunu uyarınca faaliyette bulunan tedavi kuruluşlarını, Tıpta İlaç Ürünleri Kanunu uyarınca faaliyette bulunan sağlık kuruluşlarını, sağlığın korunması ve güçlendirilmesine ilişkin faaliyetlerin organize edilmesi, yönetimi ve kontrolünü gerçekleştiren devlete/belediyelere ait kurumları ve diğer kamusal organları kapsamaktadır. Bulgaristan'da sağlık sigortası zorunlu ve gönüllü (isteğe bağlı) olmak üzere iki çeşittir. Gönüllülük esasına dayalı sağlık sigortasının oldukça kısıtlı rolü bulunmaktadır. Ülkedeki sağlık sistemi zorunlu sosyal sağlık sigorta uygulaması üzerine temellendirilmiştir. Zorunlu sosyal sigorta faaliyeti zorunlu sigortalardan toplanan finansal kaynakların yönetimi ile sağlık hizmeti için harcanmasını kapsamakta olup, Ulusal Sağlık Sigorta Fonu ile Fonun 28 bölgesel birimi tarafından icra edilmektedir. Zorunlu sigorta, Ulusal Sağlık Sigorta Fonu bütçesi çerçevesinde sigortalılara belli paketler dahilinde sağlık hizmeti sunulmasını güvence altına almaktadır. Sağlık hizmeti, hem kamuya ait hem de özel hizmet sağlayıcıları ağı ile sunulmaktadır. Zorunlu sigortası olanlar Bölgesel Sağlık Sigorta Fonu ile sözleşmesi olan sağlık hizmet sağlayıcıları arasından seçim yapabilmektedir. Söz konusu seçim hakkı coğrafi veya idari kısıtlamalara tabi değildir. Hastane dışı hizmet, şahsi veya grup uygulamaları olarak

sağlanabileceği gibi çoğu özel medikal, tanı ve ağız sağlığı merkezlerinde de sağlanmaktadır. Hastaneler, şirket olarak çalışmaktadır. Devlete ait olanlar genellikle merkezi veya yerel yönetimlerin mülkiyetindedir. Özel hastanelerin sayısı toplam hastane sayısının üçte birini aşmaktadır. Uygulamada bütün hizmet sunucularının Ulusal Sağlık Sigorta Fonu ile sözleşmeleri bulunmaktadır. Pratisyen doktorlara, onlarda kayıtlı her vatandaş için ödeme yapılmaktadır. Diğer hastane dışı hizmetlerde ise ücret bazında ödeme söz konusudur. Hastanelere "klinik yollar" olarak tarif edilen hizmetler için ödeme yapılmaktadır. Bu ödemeler ayrı vakalara yapılan ödemelerdir. Hastaların sağlık hizmeti alabilmeleri için ceplerinden yaptıkları ödemeler toplam sağlık harcamaların yaklaşık üçte birine tekabül etmektedir.

Bulgaristan'da Sağlık Sistemi

Devletin sağlık sisteminin işleyişindeki rolü sağlık mevzuatında (Sağlık Kanunu, Tedavi Kuruluşları Kanunu, Sağlık Sigorta Kanunu, Tıpta İlaç Ürünleri Kanunu başta olmak üzere) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Sağlık hizmetlerinin finansmanı sağlık sigortası prensibi bazında gerçekleşmektedir. Finansman konusu da sağlık mevzuatında ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır.

1.1.2. SAĞLIK SİSTEMİNİN PERFORMANSI

Dünya Bankası'nın verilerine göre Bulgaristan'ın AB üyeliği döneminde artış trendinde olan GSYİH'ya oran olarak sağlık harcamaları 2022 yılında %7,66 olmuştur. Aynı yıl bu göstergede dünya ortalaması %9,91, AB ortalaması %10,37, Euro Bölgesi ortalaması %10,77, ülkenin üye adayı olduğu OECD ortalaması ise %12,86 olarak gerçekleşmiş olup, Bulgaristan'ın sağlık

harcamalarının bu ortalamaların altında kaldığı dikkat çekmektedir. Ülkenin satın alma gücü paritesine göre kişi başına sağlık harcamaları AB'ye üyelik döneminde %226,7 oranında artmış olmasına rağmen 2022 yılında 2.569,67 Amerikan doları ile AB'de Romanya'dan sonra kişi başına sağlık harcaması en düşük olan ikinci ülke olmuştur.

Bulgaristan İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2013-2022 arasındaki on yıllık dönemde Bulgaristan'da sağlık harcamaları yılda ortalama %7,73 oranında artmış ve dönem sonunda 17,5 milyar levaya (8,94 milyar euro) ulaşmıştır.

Ülkelerin sağlık sistemlerini değerlendiren CEOWORLD'ün 2024 Sağlık Endeksi sıralamasında Bulgaristan 110 ülke arasında 41'nci sıradadır.

Bulgaristan'ın sağlık sektöründe güvenilir göstergelere ve gözlem mekanizmalarına dayanan bir kalite yönetim sistemi bulunmamaktadır. Sağlık sektöründe hizmet kalitesi aşılanma oranları, önlenebilir ve önlenemez ölümler, sağlık hizmetine erişim vb. faktörlere göre değerlendirilmektedir.

2022 yılında Bulgaristan nüfusunun %11-12'sinin zorunlu sigortası bulunmamaktadır. Sağlık sistemi çerçevesindeki fiziksel ve beşeri kaynakların ülke içerisinde orantısız dağılımından dolayı ücra yerlerde ve küçük yerleşim merkezlerinde yaşayanların sağlık hizmetine erişimi kısıtlıdır. Fakir hanelerde finansal güvenliğin eksikliği söz konusu haneleri sağlık açısından daha da zor duruma itmektedir. Zira cepten yapılan sağlık harcamaları bu hanelerde giderlerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca pratisyen doktorlara sevk sayılarında uygulanan kısıtlamalar hastaların tedavilerinin bir kısmını cepten karşılama zorunluluğunu getirmektedir. Bulgaristan'da hanelerin yaklaşık beşte biri sağlık hizmeti için çok büyük harcamalar yapmaktadır. Bu oran Avrupa'da en büyüklerindendir. Ancak yine de son yıllarda maliyet, uzaklık ve bekleme sürelerinden dolayı sağlık hizmetine erişemediğini bildiren kişi oranlarında ciddi bir düşüş görülmektedir. Bu bağlamda farlkı gelir gruplarında çok ciddi farklılıklar da bulunmaktadır.

2023 yılında ulusal çapta yapılan bir ankete katılanların %45'i ülkedeki sağlık hizmetinin tatmin edici, %32,6'sı kötü ve sadece % 17,9'u iyi olarak değerlendirmiştir.

Bulgaristan AB'de 100 bin kişiye düşen hastaneden taburcu edilen kişi sayısı en yüksek olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bu, ülkedeki sağlık sisteminin hastane merkezli olduğuna işaret etmektedir.

Önlenebilir vakalarda ölüm oranları Bulgaristan'da oldukça yüksektir. 2021 yılında ülkede 100 bin kişiye 225 ölüm vakası AB ortalamasının iki katından fazladır. Önlenebilir ölümlerin çoğu inme ve iskemik kalp hastalığı nedeniyle meydana gelmektedir.

Bulgaristan'da kanser vakalarında ölüm oranları azalmasına rağmen AB'ye göre bu azalış daha yavaş gerçekleşmektedir. Ülkede yaşanan devamlı iyileşmeye rağmen Bulgaristan'da en çok rastlanan lösemi, akciğer kanseri, prostat kanseri, serviks kanseri, kolon kaseri, meme kanseri gibi kanser türlerinde 5 yıl hayatta kalma oranları AB'nin en düşüklerindendir. Bunun nedenleri erken tespit, teşhis ve tedavi süreçlerindeki eksiklikler, sağlık sistemindeki eksik kaynaklar ve uygunsuz planlamadır.

Sağlık sisteminde yapılan harcamalara karşılık elde edilen sonuç karşılaştırması önemlidir. Bu kapsamda kişi başına sağlık harcamaları ile önlenebilir ölüm oranları kıyaslaması sonucunda Bulgaristan'ın AB'de en büyük ölüm oranlarından birine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kişi başına sağlık harcaması bakımından Bulgaristan ile karşılaştırılabilir seviyede olan Macaristan ve Hırvatistan'da sağlık sistemi performansı daha iyidir.

Özel sektörde görülen gelişmeler sayesinde son yıllarda Bulgaristan'da hastanede tedaviye erişim oranı artmış ve 2022'de 1000 kişiye 339,9 seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu oran AB'de en yüksek olandır. Hastanede kalma süresi ise 4,9 gün olup, oldukça kısadır. Belirlenen "klinik yolların" hastanede kalma süreleri üzerinde olumsuz etkisi olduğu görülmektedir.

Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi'nde yer alan bilgilere göre 2024 yılında toplam 50,74 milyon muayene gerçekleşmiştir. %87'sinin Ulusal Sağlık Sigorta Fonu'ndan finansmanı sağlanan söz konusu muayenelerin %69'u birincil, %31'i ikincildir. Hekim uzmanlığı alanına göre 29,1 milyonu pratisyen doktor muayenesi, 2,52 milyonu kardiyologda muayene, 2,07 milyonu pediatri uzmanı muayenesi, 1,82 milyonu kadın-doğum uzmanı muayenesi, 1,76 milyonu göz hastalıkları uzmanı muayenesidir. Gerçekleşme nedenine göre 38,1 milyonu tıbbi danışma, 5,49 milyonu hastalık için muayene, 2,34 milyonu yetişkinlede hastalık önlem faaliyeti, 1,72 milyonu çocuk sağlığı kapsamında yapılmıştır.

2024 yılında Ulusal Sağlık Sigorta Fonu'ndan finansmanı sağlanmak üzere laboratuvar analizi için 13,81 milyon, tıbbi danışma için 9,35 milyon, hastanede tedavi için 2,78 milyon, yüksek ihtisas gerektiren durumlar için 893 bin sevk düzenlenmiştir.

2024 yılında 38.830'u Covid-19 aşısı olmak üzere toplam 1.481.988 aşı yapılmıştır. Grip aşısı Vaxigrip Tetra (yapılan aşıların %18,1'i), difteri ve tetanozdan koruma aşısı Tetadif (%15,2), S. pneumoniae enfeksiyonlarına karşı koruyan Synflorix aşısı (%9,8), altı hastalikta (difteri, tetanoz, boğmaca, hepatit B, çocuk felci ve Haemophilus influenzae tip b'nin neden olduğu hastalık) etkili olan Hexacima aşısı (%9,7), kızamık, kabakulak ve kızamıkçık aşısı M-M-Rvaxpro (%7,2), grip aşısı Influvac Tetra (%4,7), verem aşısı BCG (%4,4), difteri, tetanoz ve boğmaca aşısı Boostrix (%4,3) en çok kullanılan aşılardır.

2024 yılında Ulusal Sağlık Sigorta Fonu tarafından karşılanacak 19,8 milyon reçete ve hastalar tarafından karşılanacak 5,8 milyon reçete düzenlenmiştir.

1.1.3. SAĞLIK HARCAMALARININ FİNANSMANI

Bulgaristan İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2013-2022 arasındaki on yıllık dönemde kamusal sağlık harcamalarının oranı %62,5'ten %68,3'e çıkmış, özel sektör sağlık harcamaları ise %37,5'ten %31,7'ye düşmüştür. Vatandaşların cepten yaptığı harcamaların özel sektör harcamalarındaki payı %97,2, gönüllü sigortanın payı ise %2,8'dir.

1.1.4. SAĞLIK SİGORTA SİSTEMİ

Bulgaristan'da zorunlu sağlık sigortası Sağlık Sigortası Kanunu ile düzenlenmekte, gönüllü sağlık sigortası ise isteğe bağlı olarak sigorta şirketleri ile imzalanan bireysel sağlık sigorta sözleşmeleri ile icra edilmektedir.

1.1.4.1. ZORUNLU SAĞLIK SİGORTASI

Bulgaristan'da Ulusal Sağlık Sigorta Fonu, Sağlık Sigorta Kanunu gereklerine göre zorunlu sağlık sigortası primlerinden toplanan kaynakların yönetimini ve sağlık hizmeti ile Kanunda belirtilmiş sağlık faaliyeti ile ilgili ürünlerin alımı için harcamasını gerçekleştiren kurumdur. Kurumun bütçesi devlet bütçesinden ayrı olup, zorunlu sigorta primlerinin toplanması ve harcanmasına ilişkin temel bir finansal plandır. Sağlık sigorta primi çalışanların gelirleri üzerinden alınmaktadır ve brüt ücretin %8'i kadardır. Söz konusu oran %4,8 ve %3,2 olmak üzere işveren ve çalışan arasında paylaşılmaktadır. Özel sektörden yapılan sağlık sigorta prim ödemeleri Fon bütçesinin %61'ini oluşturmaktadır. Bütçenin geri kalanı, kamu çalışanlarının, emekli olanların, çocukların ve işsizlerin sağlık sigortaları için devlet bütçesinden yapılan transferlerdir.

Sağlık Sigorta Fonu, merkez yönetim, bölgesel birimler ve bölgesel birimlerin alt birimlerinden oluşmaktadır. Denetim kurulu, yönetici ve yönetici yardımcısı, kurumun yönetim organlarıdır.

Sağlık Sigorta Fonu'nun gönüllü sigorta işlemleri yapması yasaktır. Zorunlu sağlık sigortası, sigortalılara belirli bir sağlık hizmeti paketine serbest erişimi garanti etmektedir. Fon ile Bulgaristan Hekimler Birliği ve Fon ile Bulgaristan Diş Hekimleri Birliği tarafından kabul edilen ve üç yıl geçerlilik süresi olan Ulusal Çerçeve Sözleşmeler ile bahse konu sağlık hizmetlerinin türü, kapsamı ve hacmi belirlenmektedir. Söz konusu paket dahilinde vatandaşlara temel bazı hizmetler sunulmaktadır. Sağlık Sigorta Fonu'nun sözleşme imzaladığı herhangi bir yüklenici (hastane, klinik, sağlık merkezi vs.) sigortalılara zorunlu sağlık sigortası kapsamında hizmet sunabilmektedir. Her yıl Çerçeve Sözleşmelerinin finansal koşulları güncellenmektedir.

Zorunlu sağlık sigortası çifte vatandaş olmayan bütün Bulgar vatandaşlarını, Bulgar vatandaşlığının yanı sıra başka ülkenin vatandaşlığını haiz, ancak sürekli Bulgaristan'da ikamet edenleri, uzun vadeli veya süresiz ikamet izni olan yabancı veya vatansızları (Bulgaristan'ın taraf olduğu bir antlaşma başka bir düzenleme getirmiyorsa), resmen mülteci kabul edilenleri, geçici olarak koruma altına alınanları, AB "Mavi Kartı" olan yabancıları, kanunda belirlenmiş özel durumlarda ülkedeki üniversitelerde eğitim gören bazı yabancıları ve bunların haricinde, sosyal sigorta sistemlerinin koordinasyonuna ilişkin kurallara göre Bulgaristan mevzuatı uygulanan kişileri kapsamaktadır.

1.1.4.2. GÖNÜLLÜ (İSTEĞE BAĞLI) SAĞLIK SİGORTASI

Bulgaristan'da gönüllü sağlık sigortacılık sistemi mevcuttur, fakat zorunlu olan ulusal sağlık sigortacılık sistemine sadece ek olarak uygulanabilmektedir. Bu sağlık sigortası değişik tıbbi yardım paketleri içermektedir. Bu paketler sigorta şirketleri tarafından rekabet koşulları

içerisinde sunulmaktadır. Dolayısıyla paket türü, kapsamı, kalitesi ve fiyatı değişmektedir. Bazı sigorta şirketlerinin yurt dışında teşhis ve tedaviyi öngören çeşitli sağlık sigorta paketleri bulunmaktadır. Bulgaristan'da gönüllü sağlık sigortaları genellikle zorunlu sigortanın kapsamadığı faaliyetlere yönelik olarak yapılmaktadır. Son zamanlarda gönüllülük esasına dayanan sağlık sigortalarını işverenlerin çalışanlarına yapmaları giderek yaygınlık kazanan bir uygulamadır. Bu itibarla, isteğe bağlı sağlık sigortası tamamlayıcı bir sigorta sistemi olarak çalışmaktadır. Gönüllü sağlık sigorta sisteminde verilen sağlık ve idari hizmetlerin, ulusal sağlık sistemine göre daha iyi ve hızlı olduğu bilinmektedir. Laboratuvar analizleri, hastalık önleme faaliyetleri, hastanede tedavi gibi bir çok faaliyet kapsam dahilinde tutulmaktadır.

Bulgarların göreceli olarak düşük gelirleri, bu alanda geleneksel uygulamaların eksikliği, devletin bu sigorta alanını desteklememesi, sunulan sigorta paketlerine ilişkin standartların bulunmaması gönüllü sağlık sigorta sisteminin gelişimi açısından engel teşkil etmektedir. Nitekim, Bulgaristan'ın resmi sitatistiklerine göre ülkede yapılan sağlık ile ilgili harcamaların %0,9'u gönüllü sağlık sigortası kapsamındadır. Diğer taraftan, müşterilerin/hastaların daha kapsayıcı ve kaliteli hizmet arayışı ile zorunlu sağlık sigorta sisteminin finansman sağladığı faaliyetlerin yetersizliği bu sektörün gelişimi için fırsatlar yaratmaktadır.

Gönüllü sağlık sigortası alanında çalışmak isteyen şirketlerin Finansal Denetim Komisyonu'ndan lisans almaları zorunludur. Gönüllü sağlık sigortası "Genel Sigorta" lisasnı kapsamında "Medikal Sigorta" olarak yapılmaktadır. "Hayat Sigortası" lisansı ile yapılan sigortalar kapsamında da hayati tehlike arz eden ciddi hastalıkların yurt dışında tedavisine ilişkin hizmetler sunulmaktadır.

"Genel Sigorta" lisansı kapsamında sağlık sigortası yapma yetkisi olan şirketler:

- ✓ Generali Insurance (https://www.generali.bg/)
- ✓ OZOF Doverie (https://www.ozof-doverie.bg/EN/index.html)
- ✓ Groupama Insurance (https://www.groupama.bg/)
- ✓ ZAD Bulgaria Insurance (https://www.bulgariainsurance.bg/en/home)
- ✓ Allianz Bulgaria (https://www.allianz.bg/en_BG/individuals.html)
- ✓ Euroins (https://www.euroins.bg/en)
- ✓ FI Health Insurance (https://fihealth.bg/)
- ✓ Saglasie (https://zd.saglasie.bg/)
- ✓ OZOK Ins (https://www.euroins.bg/en)
- ✓ Bulstrad Vienna Insurance Group (https://www.bulstrad.bg/en/)
- ✓ Phoenix RE (https://phoenixre.bg/en/)
- ✓ Axiom (https://axiom.bg/en/)
- ✓ DallBogg Zhivot I zdrave (https://dallbogg.com/en/)
- ✓ European Insurance Company (https://ehif.eu/en/)
- ✓ UNIQA Insurance (https://www.uniqa.bg/en/individual/home?locale=en)
- ✓ OZK Insurance (https://www.ozk.bg/en/)

1.1.5. SAĞLIK SİSTEMİNDE BEŞERİ KAYNAKLAR VE FİZİKSEL ALTYAPI

1.1.5.1. SAĞLIK ÇALIŞANLARI

2023 sonu itibariyle Bulgaristan'da sağlık kuruluşlarında 29.911 doktor, 7.607 diş hekimi, 28.570 hemşire ve 3.253 doğum hemşiresi çalışmaktadır. 1 doktora düşen kişi sayısı 215, 1 diş hekimine düşen kişi sayısı ise 847'dir. Bulgaristan'da çalışan doktorların dörtte biri başkent Sofya'dadır. Doktorların %2,9'u iç hastalıkları, %6,4'ü kalp hastalıkları, %2,1'i akciğer hastalıkları, %4,8'i pediatri, %5'i carrahi, %3,6'sı ortopedi, %1,9'u üroloji, %0,8'i bulaşıcı hastalıklar, %5,9'u kadın doğum, %3,5'i göz hastalıkları, %2,3'ü kulak-burun-boğaz, %4,7'si nöroloji, %2,2'si psikiatri, %1,5'i cilt hastalıkları, %3,6'sı röntgen, %2,4'ü fizik tedavi ve rehabilitasyon, %2,2'si laboratuvar uzmanlarıdır. Pratisyen doktorların oranı en fazla olup, %12,7'dir, ancak %27 olan AB ortalamasının oldukça altındadır. Hastanelerde çalışan doktor sayısı 17.825, diş hekimi sayısı 37, 17.977 hemşire dahil diğer tıbbi personelin sayısı 25.928'dir. Hastane haricindeki sağlık merkezlerinde çalışan doktor sayısı 10.033, diş hekimi sayısı 7.183 ve diğer tıbbi personelin sayısı 6.948'dir. Çocuk yuvası ve okul muayenehaneleri dahil olmak üzere diğer sağlık merkezlerinde 2.053 doktor ve 387 diş hekimi çalışmaktadır. Doktorların %54,5'i 55 ve üstü yaş grubundadır. %18,2'si ise 35 yaşından gençtir. 35-44 yaş grubundaki doktorların oranı %11,4, 45-54 yaş grubunda ise %15,9'dur.

Tıbbi uzmanların göçü Bulgaristan sağlık sistemi için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Sağlık personelinin başlıca göç sebepleri yurt dışında, özellikle de AB'de daha yüksek ücret alma imkanları, Bulgaristan'da çalışma şartlarının görece kötü olması ve ülkede kariyer imkanlarının nispeten kısıtlı olmasıdır. Sağlık personelinde yaşlanma ve sağlık hizmetlerinin ülke çapında dengesiz dağılımı diğer önemli sorunlar addedilmektedir. Ancak yukarıda yer alan verilerde dikkat çeken husus 35 yaş altındaki grupta 35-44 ve 45-54 yaş gruplarına göre daha çok doktor olmasıdır. Önceki dönemlere kıyasla halihazırda genç doktorların Bulgaristan'ı diğer ülkere göre daha fazla tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Bulgaristan'da hekimlerin mesleklerini icra edebilmeleri için Bulgaristan Sağlık Kanunu gereklerine uymaları ve Bulgaristan Hekimler Birliği'ne üye olmaları gerekmektedir. Yurtdışında eğitimlerini almış olanların mesleklerini Bulgaristan'da icra etme hakkını kazanmaları için Mesleki Yeterlilikleri Tanıma Kanunu şartlarına uymaları ve Bulgarca bilmeleri gerekmektedir. AB üyesi olmayan ülke vatandaşları için mesleklerini Bulgaristan'da icra etmelerine ilişkin daha katı kural ve prosedürler uygulanmakta, bu vatandaşlar sınavlara da tabi tutulmaktadır.

1.1.5.2. SAĞLIK KURULUŞLARI

Ulusal İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2023 yılının sonunda Bulgaristan'da 319 hastane, 3 cilt hastalıkları tedavi merkezi, 7 kompleks onkoloji merkezi, 12 ruh sağlığı merkezi olmak üzere hastane hizmeti sunan toplam 341 sağlık kuruluşu mevcuttur. Hastanelerin 203'ü kamuya ait (devlet veya belediye), 116'sı ise özeldir. Hastanelerden 181'i tam teşekküllü hastaneler, 138'i ise ihtisaslaşmış hastanelerdir.

Bulgaristan'da En Büyük 30 Hastane

HASTANE	ŞEHİR	İNTERNET SİTESİ	E-POSTA
Saint George Hospital	Filibe	http://www.unihosp.com	unihosp@unihosp.com
Acibadem City Clinic University Multiprofile Hospital For Active Treatment Tokuda	Sofya	https://acibademcityclinic.bg, http://www.tokudabolnica.bg	info@tokudabolnica.bg
Multiprofile Hospital For Active Heart And Brain Treatment	Sofya		
University Multiprofile Hospital For Active Treatment Sofiamed	Sofya	http://www.hospitalsofiamed.bg	
Multiprofile Hospital For Active Treatment-Uni Hospital	Panagyurishte	http://www.unihospitalbg.bg, https://www.unihospitalbg.bg	uni@unihospitalbg.bg, uni@unihospitalbg.com
University Multiprofile Hospital For Active Treatment St. Marina	Varna	http://www.svetamarina.com, www.svetamarina.com	office@svetamarina.com
University Multiprofile Hospital For Active Treatment And Emergency Medicine N.I. Pirogov	Sofya	http://www.pirogov.bg, http://www.pirogov.eu	info@pirogov.bg
University Multiprofile Hospital For Active Treatment Pulmed	Filibe	http://www.hospitalpulmed.bg/	
Acibadem City Clinic University Multiprofile Hospital For Active Treatment	Sofya	http://www.cityclinic.bg/	office@acibademcityclinic.bg, office@cityclinic.bg
Complex Oncological Center - Plovdiv	Filibe	http://www.onkoplov.com	onkodis_plovdiv@abv.bg
Dr. Georgi Stranski Hospital	Plevne	http://www.umbalpleven.com/	accountstaff@umablpln.com, accountstaff@umbalpln.com, umbal@umbalpln.com
Saint Anna Sofia Hospital	Sofya	http://www.sveta-anna.eu/	
Aleksandrovska University Hospital	Sofya	http://www.alexandrovska.com	umbal.alexandrovska@gmail.com
University Specialized Hospital For Active Treatment In Oncology Prof. Ivan Chernozemsky	Sofya	http://www.intra.sbaloncology.bg, http://www.sbaloncology.bg	
Mhat For Women's Health - Nadezhda	Sofya	http://nadezhda.bg, https://nadezhdahospital.com	mbal@nadezhda.bg
Complex Oncology Center - Burgas	Burgaz	http://www.onkobs.bg	
Multiprofile Hospital For Active Treatment Serdicamed	Sofya	http://www.mbalserdika.com	info@mbalserdika.com
University Multiprofile Hospital For Active Treatment - Kaspel	Filibe	http://www.kaspela.com	
Multi-Profile Hospital For Active Treatment - St. Sophia	Sofya	http://www.mbal-sofia.com/	mbal@mbal-sofia.com
Queen Yoanna-Isul Hospital	Sofya	http://www.isul.eu	presscentar@isul.eu, schetovoditel@isul.eu
Specialized Hospital For Active Treatment Of Oncological Diseases Dr. Marko Antonov Markov-Varna	Varna	http://varnaoncology.org	
University Multiprofile Hospital For Active Treatment Medica Ruse	Rusçuk	http://www.medicabg.com	fsomedica@abv.bg
Kanev University Hospital	Rusçuk	http://www.mbal.rousse.bg, http://www.umbal.ruse.bg	
Complex Oncological Center - Stara Zagora	Eski Zağra	http://www.oncosz.com	
University Multiprofile Hospital For Active Treatment St. Marina - Pleven	Plevne	http://www.svmarina.com/	info@svmarina.com
Umbhal - Prof. Dr. Stoyan Kirkovic	Eski Zağra	https://umbal-kirkovich.bg, http://umbal-kirkovich.org	offices@umbal-kirkovich.org, unimbalsz@abv.bg
University Multiprofile Hospital For Active Treatment - Burgas	Burgaz	http://www.mbalburgas.com/	dirmbal@abv.bg
Specialized Rehabilitation Hospitals - National Complex	Sofya	https://nkrehabilitation.bg, http://www.rehabilitation.bg	
University Multiprofile Hospital For Active Treatment - Plovdiv	Filibe	http://www.mbal.net	mbalplovdiv@abv.bg
Complex Oncological Center - Ruse	Rusçuk	http://kocruse.com	

Kaynak: ICAP

2023 sonu itibariyle 100 bin kişiye 864,5 yatak düşmekte olup, toplam yatak sayısı 55.724'tür. Söz konusu yataklardan 53.472'si hastanelerdedir. Özel hastanelerdeki yatak sayısı toplam

yatak sayısının %29,6'sı kadar olup, son yıllarda bu oran artmaktadır. Son beş yıllık dönemde hastane hizmeti sunan sağlık merkezlerinde tedavi gören yıllık hasta sayısı 1,8-2,2 milyon arasında değişmektedir.

Bulgaristan'da sağlık hizmetinin kalitesi tıbbi standartlara ve iyi medikal uygulama kurallarına dayanmaktadır. Sağlık Bakanının Yönetmelikleriyle uygulamaya konulan tıbbi standartların amacı tıbbi hizmet kalitesini garanti etmek ve hasta haklarının korunmasını sağlamaktır. Hastane hizmeti sunan kuruluşlar ve kuruluşlarda çalışan sağlık personeli bu standarlara uymak zorundadır. Bulgaristan Hekimler Birliği ve Bulgaristan Diş Hekimleri Birliği iyi medikal uygulama kurallarını belirlemekte, kabul etmekte ve onay için Sağlık Bakanına göndermektedir.

1.1.5.3. TEŞHİS LABORATUVARLARI, YÜKSEK TEKNOLOJİ CİHAZLARI VB.

Tanı merkezleri, sağlık ocakları/merkezleri, diş sağlığı merkezleri, bağımsız laboratuvarlar gibi hastane hizmeti dışında hizmet sunan sağlık kuruluşlarının sayısı 2.237 olup, bu kuruluşlardaki yatak sayısı 1.307'dir. Hastane hizmeti dışında hizmet sunan sağlık kuruluşlarından bağımsız laboratuvarların sayısı en büyük olup 1.156'dır.

Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün nüfus verileri bazında yapılan hesaplamalardan 2022 yılında Bulgaristan'da 100 bin kişiye 1,22 manyetik rezonans görüntüleme cihazı, 4,87 bilgisayarlı tomografi tarayıcısı, 3,4 mamografi cihazı, 1,12 radyoterapi cihazı, 0,36 gama kamerası kullanıldığı anlaşılmaktadır. 100 bin kişiye düşen bilgisayarlı tomografi tarayıcısı bakımından ülke Avrupa Birliği'nde en üst sıralardan birindedir. 2022 yılında Bulgaristan'da 9 adet PET tarayıcı bulunmaktadır.

2013-2022 on yıllık dönemde bilgisayarlı tomografi tarayıcı sayısı %26,5, manyetik rezonans görüntüleme cihazı sayısı %49,1, gama kamera sayısı %15, mamografi cihaz sayısı %11,7 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde PET tarayıcı sayısı üçe, radyoterapi cihaz sayısı ise ikiye katlanmıştır.

2013-2022 Döneminde Bulgaristan'da ve Türkiye'de Medikal Cihazlar

Yıllar	Bilgisayarlı Tomografi Tarayıcıları		Manyetik Rezonans Görüntüleme Cihazları		Gama Kameraları		PET Tarayıcılar		Radyoterapi Cihazları		Mamografi Cihazları	
	Bulgaristan	Türkiye	Bulgaristan	Türkiye	Bulgaristan	Türkiye	Bulgaristan	Türkiye	Bulgaristan	Türkiye	Bulgaristan	Türkiye
2013	249	1 058	53	751	20	234	3	85	37	192	197	905
2014	247	1 071	51	757	27	260	2	101	52	196	204	903
2015	241	1 119	51	794	24	260	3	104	60	202	213	896
2016	247	1 152	56	836	23	264	6	119	63	215	217	931
2017	253	1 186	70	884	20	267	7	123	67	227	219	947
2018	273	1 211	73	915	22	268	8	131	68	224	217	966
2019	275	1 213	79	902	20	277	8	138	69	235	212	961
2020	281	1 248	80	939	22	273	8	144	69	245	214	982
2021	277	1 271	79	960	21	266	8	150	75	248	221	964
2022	315	1 331	79	973	23	264	9	157	72	258	220	973

Kaynak: Eurostat

1.2. BULGARLARIN SAĞLIK DURUMU VE RİSK FAKTÖRLERİ

1.2.1. BULGARİSTAN DEMOGRAFİK YAPISI

Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün açıkladığı verilere göre 31 Aralık 2024 itibariyle Bulgaristan'ın nüfusu 6.437.360 kişidir. 2023 yılına göre 8.121 kişilik veya %0,13'lük bir azalma söz konusudur. Erkekler nüfusun %48,1'i kadar olup 3.095.140 kişidir. Kadınlar ise nüfusun %51,9'unu teşkil etmekte olup, 3.342.220 kişidir. Bir diğer ifade ile 1.000 erkeğe 1.080 kadın tekabül etmektedir. Yaşın artmasıyla kadınlar hem sayı hem oran bakımından artma trendine girmektedir.

2024 yılının sonunda 1.544.245 kişi veya nüfusun %24'ü 65+ yaş grubunda yer almaktadır. 65+ yaş grubundaki nüfusun oranının en yüksek olduğu bölgeler Vidin (%31,4), Gabrova (%30,5) ve Paşmaklı'dır (%30). Bu oranın en düşük olduğu bölgeler ise başkent Sofya (%19,2), Varna (%21,6) ve İslimiye'dir (%22,5). 31 Aralık 2024 itibariyle 0-15 yaş grubundaki nüfus 901.843 kişidir ve bu rakam toplam nüfusun %14'ünü oluşturmaktadır. Bu yaş grubundaki nüfusun oranının en yüksek olduğu bölgeler İslimiye (%18,8), Yanbolu (%15,2) ve Filibe'dir (%14,7). Paşmaklı (%10,3), Vidin (%11,4) ve Gabrova (%11,6) ise bu oranın en düşük olduğu bölgelerdir.

2024 sonunda 15 yaş altı ve 65 yaş üstü nüfusun (yaş nedeniyle bağımlı nüfus) oranı %61,3'tür. Bu katsayı başkent Sofya'da %51,2 olup, en düşüktür. Vidin bölgesinde ise %74,9 olup, en yüksektir. Yıllar içerisinde nüfus yaşlanırken ortalama yaş da artmaktadır. Şöyle ki nüfusun ortalama yaşı 2001 yılında 40,4, 2005 yılında 41,2, 2010 yılında 41,9, 2015 yılında 43,3, 2020 yılında 44 ve 2024 yılında 45,3 olarak gerçekleşmiştir.

2024 yılında ülkede 53.727 doğum gerçekleşmiştir. Canlı doğum vakalarının sayısı ise 27.377'si erkek ve 26.051'i kız olmak üzere toplam 53.428'dir. Genel doğum katsayısı binde 8,3'tür. Doğurgan yaşta olan kadınların sayısı 1.257 bindir. 2024 yılındaki doğurganlık katsayısına göre bir kadının ömrü boyunca doğurduğu canlı bebek sayısı ortalama 1,72'dir. Ülkede ilk doğumda ortalama yaş 27,6'dır. Bu rakam İslimiye'deki 22,1 yaştan Sofya'da 30,9 yaş arasında değişim arz etmektedir.

2024 yılında 100.736 kişi hayatını kaybetmiştir. Genel ölüm katsayısı binde 15,6'dır. Bu katsayı erkeklerde binde 16,8, kadınlarda binde 14,6'dır. Bir diğer ifade ile kadınlarda 1.000 ölüm vakasına erkeklerde 1.064 vaka tekabül etmektedir. Köylerde ölüm oranı binde 20,7, kentlerde ise binde 13,8'dir. Vidin (binde 24,3), Montana (binde 21,5), Küstendil (binde 21,3) ölüm oranlarının en yüksek olduğu illerdir. Başken Sofya ise binde 11,3'lük oran ile ölüm oranının en düşük olduğu ildir.

2024 yılında Bulgaristan'da doğal nüfus artış oranı -‰7,3'tür. Bunun sonucunda ülke nüfusu 47.308 kişi azalmıştır.

Ulusal İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2022-2024 döneminde Bulgaristan genelinde beklenen ortalama yaşam süresi 75,6 yıldır. 2021-2023 dönemine göre bu göstergede 2,1 yıl artış meydana gelmiştir. Beklenen ortalama yaşam süresi erkeklerde 71,9 yıl, kadınlarda 79,3 yıldır.

1.2.2. EN ÇOK GÖRÜLEN HASTALIKLAR VE TEDAVİLERİNDE ERİŞİMİN ORTALAMA SÜRESİ

Ulusal İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2023 yılında Bulgaristan'da ölüm vakalarının %61,1'i kan dolaşım sistemi hastalıklarından, %16,5'i kanserden, %4,9'u solunum sistemi hastalıklarından, %4,5'i sindirim sistemi hastalıklarından, %1,9'u ürogenital sistemi hastalıklarından, %1,4'ü endokrin sistemi hastalıklarından, %1'i Covid-19'dan, %0,9'u sinir sistemi hastalıklarından, %0,5'i bulaşıcı ve paraziter hastalıklardan kaynaklanmıştır.

Bulgaristan'da zorunlu sigorta sahiplerinin uzman doktora erişimi seçmiş oldukları özel hekim (aile hekimi/pratisyen doktor) aracılığıyla gerçekleşmektedir. Söz konusu hekim, durumun özelliklerini dikkate alarak uzman muayenesi veya tedavi için 30 gün geçerliliği olan sevk belgesi verebilmektedir. Aile hekimleri, zorunlu sağlık sigortası kapsamındaki kişilere tıbbi yardıma kesintisiz erişim sağlamalıdır. Bu çerçevede, söz konusu doktorlar,

1. Kesintisiz çalışan bir sağlık merkezi veya muayenehane ile sözleşme imzalayabilmekte

veya

2. Bireysel olarak herkese 24 saat boyunca telefondan kendisine erişim imkanı sunabilmekte, muayenehanesine kabul edebilmekte veya hastanın evine gelebilmektedir.

Hastalığın türü fark etmeksizin, rahatsızlanan kişinin aile hekimine gitmesi gerekmekte olup, hastanın durumu ağır ise doğrudan acil yardım hizmeti (112) aranmalıdır. İlk durumda doktor, hastanede tedavinin gerekli olup olmadığına kanaat getirmektedir. Böyle bir tedavi gerekli ise hastanın hastaneye alınması için 30 gün geçerli sevk belgesi verilmekte ve gerekli tedaviyi sağlayabilecek hastanelere yönlendirme yapılmaktadır. Acil yardıma ihtiyaç olduğu durumda, acil yardım hastayı tedaviyi gerçekleştirebilecek en yakın hastaneye götürmektedir.

2. BULGARİSTAN'IN SAĞLIK SEKTÖRÜNDE HİZMET TİCARETİ

2.1. İTHALAT

Trademap verilerine göre Bulgaristan'ın sağlık hizmeti ithalatı 2019-2021 döneminde beşe katlanarak 2021 yılında 500 bin euroya ulaşmıştır. Ülkeler itibariyle ithalat verileri mevcut değildir.

2.2. İHRACAT

Trademap verilerine göre Bulgaristan'ın sağlık hizmeti ihracatı 2019-2021 döneminde dörde katlanarak 2021 yılında 400 bin euroya ulaşmıştır. Ülkeler itibariyle ihracat verileri mevcut değildir.

Bulgaristan Hastaneler Birliği verilerine göre Bulgaristan her yıl 50 bin yabancı sağlık turisti ağırlamaktadır. Gelen turistlerin büyük bir kısmı 35-65 yaş grubunda olup, genellikle komşu ülkeler olan Kuzey Makedonya, Sırbistan, Türkiye ve Yunanistan'dan gelmektedir. Batı

Avrupa'dan gelen sağlık turistleri ise çoğunlukla Almanya, İtalya, Fransa ve İskandinav ülkelerin vatandaşıdır. Bunun yanı sıra yurt dışında yerleşik bir çok Bulgar tedavilerini Bulgaristan'da yaptırmayı tercih etmektedir.

Bulgaristan'da yabancılara sunulan sağlık hizmetinin büyük bir kısmı dişçilik alanındadır. Bu alanı yabancıların nezdinde cazip kılan etkenler yüksek kalite, %60-%70 oranlarında daha düşük fiyatlar, ülkede çalışan 10 bini aşkın diş hekiminin büyük bir çoğunluğunun modern ekipmanlı klinik ve muayenehanelerde hizmet sunmasıdır.

Dental hizmetlerden sonra ülkede en çok ilgi gören alanlar SPA prosedürleriyle desteklenen fizyoterapi ve rehabilitasyon, plastik ve estetik cerrahi (burun ve göğüs düzeltme, yüz gerdirme, yağ aldırma, gençleştirme prosedürleri), göz ameliyatlarıdır.

3. ÜLKEMİZDEN BULGARİSTAN'A SAĞLIK HİZMETİ İHRACATI

Tükiye'de her yıl tedavi gören Bulgaristan vatandaşlarının sayısının 50 binlerde olduğu düşünülmektedir. Kullanılan modern teşhis ve tedavi yöntemleri, hekimlerin tecrübesi, modern tıbbi cihazlar, tedaviye hızlı erişim, Türkiye'nin Bulgaristan'a yakınlığı, uygun fiyatlar, hastalara sunulan hizmetin kalitesi, tedavi sonrası hasta durumunun takibi, tedavi görülen hastanelerle 7/24 iletişimde olma imkanı, hastanelerde Bulgarca konuşan yetkililerin olması, tedavi görenlerin hasta gibi değil bir turist gibi karşılanması ve konforuna önem verilmesi, çok sayıda sağlık kuruluşunun Joint Commission International tarafından tescillenmiş olması ülkemizi Bulgar hastalar nezdinde cazip kılan faktörlerdir. Türkiye'deki sağlık hizmetinden memnun olanların paylaşımları, muhtelif medyalardaki reklamlar ülkemizdeki sağlık hizmetini tanıtmakta ve Bulgarların yurt dışında tedavi görecekleri ülkeyi seçme aşamasında ülkemiz lehine karar alınmasını etkilemektedir. Kanser, organ nakli, tüp bebek, beyin cerrahisi, ortopedik ve nörolojik hastalıklar, göz hastalıkları, estetik Bulgarların Türkiye'de en çok tedavi gördükleri alanlardır. Bulgarlar en çok Acıbadem, Liv hospital, Medical Park, Medipol ve Memorial hastanelerinin hizmetlerinden yararlanmaktadır.

4. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE İHRACAT YOLUYLA PAZARA GİRİŞ

4.1. ÜLKE DIŞINA ÇIKAN HASTALARIN YURT DIŞINDA TEDAVİ GÖRMEK İÇİN BAŞLICA SEBEPLERİ

Yurt dışında tedavi görmenin nedenleri farklılıklar arz etmekedir. Çok spesifik bir tedavi, ikinci görüş, tek sağlık kuruluşunda tüm hizmet, daha yüksek kalite, hızlı ve etkin sonuç arayışı Bulgarlar için yurt dışında sağlık hizmeti almanın başlıca sebepleridir.

Onkoloji, beyin cerrahisi, ortopedi, tüp bebek, göz hastalıkları, organ nakli gibi tıbbın belli alanlarında modern cihaz kullanımı, tecrübeli hekimlerce doğru teşhisin konulması, tedavide yenilikçi yaklaşımlar Bulgarların yurt dışı tedaviye yönelmelerini sağlamaktadır. İmmünoterapi, hedeflenmiş terapi (targeted therapy), disiplinler arası yaklaşımlar, hassas cerrahi, nöronavigasyon yurt dışında tedaviyi Bulgarlar açısından cazip kılan tedavi imkanlarıdır.

Ülkede uygun tedaviye ve ilaçlara erişememe, uzman eksikliği, yetersiz modern tedavi yöntemleri nedenleriyle çoğu kanserin farklı türleri olmak üzere nadir hastalıklarda tıbbi müdahale zorlu bir süreçtir. Bulgaristan'da nadir hastalıklardan muzdarip nüfusun 300-500 bin olduğu tahmin edilmektedir. Diğer taraftan, bilinen 6 bin nadir hastalıktan Bulgaristan'da sadece 200'ü kayıtlara geçmiştir. Bu bakımdan, bu hastalıklarda yurt dışında tedavinin bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. YURT DIŞI TEDAVİLERDE BULGARİSTAN'IN SAĞLADIĞI FİNANSMAN

Zorunlu sigorta dışında Bulgaristan'ın yurt içinde ve yurt dışında tedavilerin finansmanı 27 Mart 2019 tarihli Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik gereğince devlet bütçesinde, yerel yönetim bütçelerinde, Ulusal Sağlık Sigorta Fonu bütçesinde finansman mekanizmaları belirlenmemiş olsa da ülke içerisinde tedavisi sağlanamayacak hastalıklar için Bulgaristan vatandaşlarının sağlık hizmet bedelinin devlet tarafından karşılanma hakkı bulunmaktadır. Ancak, sağlık hizmetinin AB, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve İşviçre Konfederasyonu dışında bir ülkede alınması durumunda hizmet bedelinin karşılanması istisnai bir durumdur ve ilgili sağlık hizmetinin AB ülkeleri, Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleri ve İsviçre Konfederasyonu'nda uygulanmayan bir yöntem olmasına bağlıdır.

Bahse konu finansmandan iki şekilde yararlanılmaktadır. Birinci opsiyonda Ulusal Sağlık Sigorta Fonu'nun yapılan harcamaları sonradan iade etme kararı bazında tedavi gerçekleşmekte, tedaviye ilişkin ödemeler yapılmakta ve bunun sonucunda Ulusal Sağlık Sigorta Fonu yapılan harcama için hastaya ödeme yapmaktadır. Bu opisyonda Fonun yapacağı ödeme Bulgaristan'da eşdeğer tedavinin bedelini aşamaz. İkinci opsiyonda Bulgaristan'da tedavinin yapılamayacağını belgeleyen S2 formu Fondan alınmaktadır. Bu durumda yurt dışı sağlık harcamalarının tamamı karşılanmaktadır, ancak bu formun alınması zorlu bir süreç olup, çok yavaş işlemektedir. Nitekim, 10 yılda AB'deki hastanelerde tedavi için yaklaşık 1.000 hasta (yılda ortalama 83 hasta) için Fondan olumlu karar çıkmıştır. Üçüncü ülkelerdeki tedavi başvurularının neredeyse tamamı Fon tarafından reddedilmektedir. Yurt dışındaki tedaviler için devletin yaptığı harcamalar toplam yurt dışı tedavilerin toplam bedelinin %4'ü kadardır.

Hal böyleyken, Bulgarlar yurt dışındaki tedavileri için farklı finansman kaynaklarından yararlanmaktadır:

- Şahsi birikimler;
- Gönüllü sigorta kapsamında sağlık sigortaları;
- Yardım kampanyalarından toplanan paralar.

4.3. YURT DIŞI TEDAVİLERDE BULGARLARIN ÜLKE SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bulgarların yurt dışında tedavilerde ülke seçim sürecini etkileyen başlıca faktörler şöyledir:

1. Sağlık hizmetine erişim imkanı ve erişim hızı;
2. Sağlık hizmet kalitesi;
3. Fiyat;
4. Tıp sektöründe çalışanların deneyimi;
5. Sağlık kuruluşlarında modern donanım;
6. Hasta güvenliğine ilişkin uygulanan standartlar;
7. Gizlilik kurallarına riayet;
8. Sağlanan hizmete ilişkin doğru, yaterli ve güvenilir bilgiye erişim (sosyal, basılı ve görsel medyalarda reklam ve tanıtım faaliyetleri, yurt dışında uluslararası hizmet sunan sağlık kuruluşlarının web sitelerinde detaylı bilgi, memnun hastaların hikayeleri vb.);
9. Yurt dışı tedavilerde belge hazırlama, otel rezervasyonları, tercümanlık vb. hizmetlerin dahil olduğu kapsamlı hizmet sunumu.

4.4. HEDEF BÖLGELER/ŞEHİRLER

Bulgaristan'da sağlık hizmet altyapısının ve sağlık çalışanlarının ülke içerisinde dengesiz bir dağılımı bulunmaktadır. Tıp eğitimi veren üneiversitelerin bulunduğu şehirlerde (Sofya'da Sofya Tıp Üniversitesi ve Sofya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Varna'da Varna Tıp Üniversitesi, Filibe'de Plovdiv Tıp Üniversitesi, Plevne'de Pleven Tıp Üniversitesi, Eski Zağra'da Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Burgaz'da Burgaz "Prof. Dr. Asen Zlatarov" Üniversitesi Tıp Fakültesi) hekim sayısı en yüksek yerlerdir. Örneğin tıp üniversitesinin bulunduğu Plevne'de bir pratisyen doktora düşen kişi sayısı 1.100 civarındayken tıp üniversitesi bulunmayan Kırcaali'de doktor başına düşen kişi sayısı 2.200 civarındadır. Hastane ve yatak bakımından da büyük dengesizlikler söz konusudur. Sofya'nın da içinde bulunduğu Güneybatı Bulgaristan'da hastanelerin üçte biri ve nüfusun üçte biri yer almaktadır. Bu yoğunlaşma herşeyden önce ekonomik faktörlerle açıklanmaktadır.

Hal böyleyken, sağlık hizmetinin görece daha gelişmiş olan bu merkezler dışındaki büyük şehirlerin hem bu merkezlerden uzaklıkları hem de sağlık hizmetinin daha az gelişmiş olması sebebiyle ülkemiz sağlık turizmi sektörü açısından potansiyel hedef bölgeler olabileceği değerlendirilmektedir. Rusçuk, Silistre, Dobriç, Veliko Tırnova, Tırgovişte, Şumnu, Haskköy, Kırcaali bu bölgelerin başta gelenleridir. Hasköy ve Kırcaali hem ülkemize coğrafi yakınlıkları hem de Türk soydaşların yoğun olarak yaşadığı bölgeler olma nitelikleriyle özel olarak odaklanılması faydalı olabilecek merkezlerdir.

Ancak ülkemiz sağlık turizmi açısından başkent Sofya da potansiyel arz etmektedir. Zira, Sofya nüfusun satın alma gücü en yüksek olan ildir. Ayrıca ülke sağlık sisteminin zaafiyetleri dikkate alındığında Bulgaristan'da tedavisi yapılamayacak hastalıklar veya hızlı sağlık hizmetine erişim bağlamında Sofya da hedef bölge olabilecek niteliktedir.

4.5. ÖNDE GELEN FİRMALAR VE PAZARIN YAPISI

4.5.1. İLGİLİ ODA/BİRLİK/DERNEK/STK'LAR VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Kuruluş	İnternet Sitesi	E-posta
Bulgarian Medical Association	https://blsbg.com/bg/	blsus@blsbg.com
National Association of Private Hospitals	https://www.privatehospitals.eu/	office@privatehospitals.eu
The Bulgarian Association of Pharmaceutical Wholesalers	https://batel.bg/	office@batel.bg
The Bulgarian Pharmaceutical Union	https://www.bphu.bg/	office@bphu.bg
Bulgarian Generic Pharmaceutical Association	https://bgpharma.bg/	office@bgpharma.bg
Bulgarian Association of Clinical Research (BACR)	https://bacr-bg.com/	bacr@bacr-bg.com
Association of Bulgarian Dentists	http://www.abdentist.com/	abdentist@abv.bg
Bulgarian Association of Dental Technicians	https://baz.bg/	office@baz.bg
Bulgarian Dental Union	https://bzs.bg/	office@bzs.bg
Confederation "Health Protection"	https://kzzbg.eu/wp/	kzz@abv.bg
Union of Bulgarian Medical Specialists	http://www.medunion-bg.org/	ubulms@gmail.com
BULAPRAS – Bulgarian Association of Plastic, Reconstructive and Aesthetic Surgery	https://bulapras.bg/	reginakhater@gmail.com; yankovplastics@gmail.com
Association of Medical Aestheticians	https://amk.bg/	amkassociation@gmail.com

4.5.2. ÜLKEMİZE HASTA GÖNDERMEDE ARACILIK YAPAN FİRMALAR

Acente	Adres	Web	E-mail	Telefon
Ashkan Life	Burgaz	https://www.ashkanlife.bg/	ashkanveiz@abv.bg ashkanlife@abv.bg	+359888838098 +359877709969
Brenner Group	Varna	https://brennergroup.bg/	birsen.yakut.ald@gmail.com info@brennergroup.bg	+359897824041
Bridge Medikal	Filibe	https://bridgemedicalbg.com/	leyla.abuahmad@gmail.com nail.rustem@bridgemedicalbg.com info@bridgemedicalbg.com	+359888912702
El-med 2023 Ltd	Sofya	https://www.el-med.net/	leni.trichkova@gmail.com Office.elmed@gmail.com	+359899991208 +359895555378
ET Trust Medical Akife Kaylitska	Paşmaklı	https://trustmedical.bg/en	kailitski@abv.bg contact@trustmedical.bg	+359887688991
Giurai Hodjev' LTD	Filibe		guray.hodjev@acibadem.com	+359878326295
Health Information Center Medical Karaci EOOD	Sofya	https://www.medikara.bg/	medical@karacitours.bg medical.kt@abv.bg	+359878500730 +359878500810
Kanchevi Eko Ltd.	Hasköy		krisi.kancheva80@gmail.com	
Life For You LTD	Sofya	https://www.jivotzateb.bg/	merilin.hasanova@jivotzateb.bg info@jivotzateb.bg	+359893097777
Medi Guard	Sofya	https://med-guard.net/	mediguardltd@gmail.com sisimarkova@abv.bg	+359899200201 +359898688048
Medi Hills Ltd	Sofya	https://www.medihills.com/	office@medihills.com	+359888688805
Mediex Consulting LTD	Hasköy	https://mediex.eu/	mediexconsult@gmail.com info@mediex.eu	+359877190612
Turmed Services Ltd	Sofya	https://www.turmed.bg/	milen@turmed.bg sofia@turmed.bg	+359899997878

4.5.3. ECZACILIK ÜRÜNLERİ VE TIBBİ ÜRÜN/MALZEME TOPTAN TİCARETİ İLE İŞTİGAL EDEN BÜYÜK FİRMALAR

Şirket	Şehir	İnternet Sitesi	E-posta
Sopharma Trading	Sofya	http://www.sopharmatrading.bg	m.domushka@sopharmatrading.bg; d_dimitrov@sopharmatrading.bg; office@sopharmatrading.bg
Phoenix Pharma	Sofya	http://phoenixpharma.bg	office@phoenixpharma.bg
Pharmnet	Varna	http://www.pharmnet.bg	info@pharmnet.bg
Sting	Sofya	http://www.stingpharma.com	account.sofia@stingpharma.com; ivan.zdravkov@stingpharma.com; office.sofia@stingpharma.com
Huvepharma	Sofya	http://www.huvepharma.com	teodora.hristova@huvepharma.com; sales@huvepharma.com
Alvogen Pharma Trading Europe	Sofya	http://www.alvogen.com http://www.zentiva.bg	
Alta Pharmaceuticals	Sofya	http://www.altaph.eu	b_stefanova@kaliman.bg
Roche Bulgaria	Sofya	http://www.roche.bg	evgheny.nikolov@roche.com
Rompharm Company	Sofya	https://www.rompharm.ro/en/home	office@rompharm.ro
Bayer Bulgaria	Sofya	http://www.bayer.bg	bayer.accounting.bg@bayer.com; bg-office@bayer.com
Teva Pharma - Actavis	Sofya	http://www.actavis.bg	rumyana.hristova@teva.bg; sgrigorova@actavis.bg; headoffice@actavis.bg
Commericial League - National Pfarma Centre	Sofya	http://www.comleague.com	cl@comlegue.com
Medex	Sofya	http://www.medex.bg	e.danev@medex.bg; office@medex.bg
Acibadem City Clinic	Sofya	https://www.acibademcityclinic.bg	headoffice@acibademcityclinic.bg
Astellas Pharma	Sofya	http://www.astellas.com	albena.nikolova@astellas.com; bg-aas@kpmg.com; konstantin.pavlov@astellas.com
Bulpharma	Peshtera		bulpharma@bulpharma.bg; bulpharmabg@bulpharma.bg; bulfarma_ood@abv.bg
Swixx Biopharma Eood	Sofya	https://www.swixxbiopharma.com/	bulgaria.info@swixxbiopharma.com
Abbvie	Sofya	http://www.abbvie.com/	hristo.parchev@abbvie.com; hparchev@gmail.com; stefan.ivanov@abbvie.com
Acta Pharma	Sofya		b_stefanova@kaliman.bg
Sanofi Bulgaria	Sofya	http://www.sanofi-aventis.bg	elina.djamiarova@sanofi-aventis.com; elitsa.andonova@sanofi.com; elitsa.andonova@sanofi-aventis.com
Saf Invest	Sofya		kraspol_finance@abv.bg
Berlin-Chemie/A. Menarini Bulgaria	Sofya	https://www.berlin-chemie.bg/bg-bg/	bcsofia@berlin-chemie.com
Novo Nordisk Pharma	Sofya	http://www.novonordisk.bg/	akcv@novonordisk.com; officebg@novonordisk.com
Boehringer Ingelheim Rcv Gmbh & Co Kg - Bulgarian Branch	Sofya	http://www.boehringer-ingelheim.com	rostislav.minkovski@boehringer-ingelheim.com
Marimpex	Sofya		office@marinpex7.bg; marimpex-7@mbox.contact.bg
Mylan	Sofya	http://www.mylan.bg	boriana.ilieva@abbott.com; boriana.ilieva@mylan.com
Besta Med	Sofya	http://bg.bestamed.com	sales@bestamed.com
Abimed	Sofya	https://abimed.bg/bg/	info@abimed.bg
Pharmapro	Sofya		pharmapro@abv.bg

Kaynak: ICAP

4.6. ÖNEMLİ FUARLAR VE TARİHLERİ

Sıra	Fuarın Adı	Fuarın düzenlendiği şehir	Fuarın düzenlendiği sektör	Organizatörün adı	Web
1	Bulmedica, Buldental Derma & Aesthetics Mayıs-Haziran aylarında düzenlenmektedir	Sofya	Tıbbi ve dişçilik cihaz ve ekipmanları, dermatoloji ve estetik	Inter Expo Center Ltd.	https://bulmedica.bg/en/
2	Medicus, Dento, Galenia Ekim ayında düzenlenmektedir	Filibe	Tıbbi ve dişçilik cihaz ve ekipmanları	Plovdiv/Filibe – Uluslararası Fuarı	https://fair.bg/en/event/2025/medicus-dento-galenia-2025
3	Holiday & SPA International Tourism Fair Şubat-Mart aylarında düzenlenmektedir	Sofya	Turizm ve SPA	Prim Expo	https://holidayfair-sofia.com/en/

4.7. SEKTÖRDE İHALE YAYIMLAYAN KAMU KURUMLARI İLE İLGİLİ BİLGİLER

Bulgaristan'da tedavi kuruluşlarının yıllık alımlarının büyüklüğü 3,5-4 milyar leva civarındadır. Kamu hastanelerinin bütün alımlarının kamu ihaleleri kapsamında yapılması gerekmektedir. Bu hastaneler, tıp üniversiteleri ve Sağlık Bakanlığı ülkede ihalelerle en büyük alımları yapan kuruluşlardır. Özel hastaneler, halihazırda bu prosedürden muaftır. Ancak Bulgaristan Parlamentosu bazı kanun değişikliklerini görüşmekte olup, yakın zamanda özel hastanelerin de bazı alımlarını kamu ihalesi açma yoluyla yapma zorunluluğunun getirilmesi muhtemeldir.

Bu kapsamda, Bulgaristan'da ilgili internet kaynakları ile çeşitli basın yayın organları Müşavirliğimizce günlük olarak taranmakta ve değeri 5 milyon levanın (yaklaşık 2,5 milyon euro) üzerinde olan güncel ihale ve projelere ilişkin bilgiler belirli bir format çerçevesinde düzenlenerek Bakanlığımız internet sitesinde Müşavirliğimizin raporlarının bulunduğu kısımda (https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/bulgaristan/raporlar/musavirlik-raporlari) "Kamu İhale Duyuruları" olarak yayımlanmaktadır.

Büyük hastanelerin bir listesi "1.1.5.2. Sağlık Kuruluşları" başlığı altında verilmiştir. Sağlık Bakanlığı ile tıp üniversitelerinin/fakültelerinin bilgileri şöyledir:

- Sağlık Bakanlığı: https://www.mh.government.bg/
- Sofya Tıp Üniversitesi: https://mu-sofia.bg/en/
- Varna Tıp Üniversitesi: https://www.mu-varna.bg/EN
- Plovdiv Tıp Üniversitesi: https://mu-plovdiv.bg/en/
- Pleven Tıp Üniversitesi: https://mu-pleven.bg/index.php/bg/
- Sofya Üniversitesi Tıp Fakültesi: https://www.uni-sofia.bg/index.php/eng/the_university/faculties/faculty_of_medicine2
- Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi: https://trakia-uni.bg/en/about-us/faculties/faculty-of-medicine/
- Burgaz "Prof. Dr. Asen Zlatarov" Üniversitesi Tıp Fakültesi: https://btu.bg/index.php/en/about-us/faculty-of-medicine

4.8. ÜLKEMİZ İLE AB ARASINDA TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARI HAKKINDA BİLGİ

Bulgaristan, AB üyesidir. AB ile ülkemiz arasında uygulamada olan Gümrük Birliği hizmet ticaretini kapsamamaktadır. Bulgaristan'da kamu kaynaklarıyla finansmanı sağlanacak sağlık hizmet ithalatında AB ülkelerine öncelik tanınmakta ve sadece istisnai durumlarda, AB'de söz konusu hizmetin sağlanması mümkün olmadığında üçüncü ülkelerden hizmet alımına gidilmektedir.

4.9. TÜRKİYE'DEKİ HASTANELERDE TEDAVİ GÖRECEKLERİN ÜLKEMİZE ULAŞIM KOLAYLIĞI

Bulgaristan'ın Türkiye'ye yakınlığı, karayolu – demiryolu – havayolu ulaşım imkanlarının bulunması dikkate alındığında Bulgar hastaların ülkemize hızlı, sorunsuz ve göreceli olarak ucuz bir şekilde ulaşmaları mümkündür.

Başkent Sofya-Kapıkule sınır kapısı arasındaki mesafe Trakya ve Meriç otobanları üzerinden katedilmekte olup, otomobil ile seyahat 2,5-3 saat sürmektedir. Karayoluyla Filibe – Kapikule mesafesi 1,5 saat, Varna – Dereköy mesafesi 2,5 saat, Burgaz – Dereköy mesafesi 1 saat, Rusçuk – Kapıkule mesafesi 4 saat 20 dakika sürmektedir.

Bulgaristan ve Türkiye arasında Türk Hava Yolları'nın (https://www.turkishairlines.com) Sofya-İstanbul ve Varna-İstanbul arasında, Pegasus Airlines'ın (https://www.flypgs.com) Sofya-İstanbul ve Sofya-Antalya arasında, SunExpress'in (https://www.sunexpress.com) Sofya-Antalya arasında tarifeli uçuşları bulunmaktadır. Bahse konu uçuş seferleri havalimanları arasında karşılıklı olarak gerçekleştirilmektedir.

4.10. BULGARİSTAN'DA ÜLKEMİZİN SUNDUĞU SAĞLIK HİZMENTLERİNİ TANITMA VE PAZARLAMA İMKANLARI

Bulgarlar aktif internet ve sosyal medya kullanıcılarıdır. 16-74 yaş grubundaki nüfusun yaklaşık beşte dördü her hafta en az bir defa internet kullanmaktadır. İnternet kullanıcıların üçte ikisi ise sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanmaktadır. Bu çerçevede, ülkemizin sunduğu sağlık hizmetlerinin Bulgaristan'da tanıtımı kapsamında sosyal medyanın, sağlıkla ilgili veya kadınlara/annelere/yaşlılara yönelik sitelerinin/platformların ve çok okunan haber sitelerinin (örneğin https://svetatnazdraveto.bg/, https://www.24chasa.bg/, https://www.24zdrave.bg/, https://www.iwoman.bg/, https://www.mila.bg/, https://www.actualno.com/ vb.) kullanımının etkili bir araç olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, televizyonlarda yayınlanan sağlık programlarının, söz konusu programların ihtiyaç sahipleri tarafından izlenmesi sebebiyle doğru bir reklam mercii olacağı düşünülmektedir.

Billboardlar, aydınlatmalı vitrinler, metro ve otobüs durak reklamları, dış cephe ve araç giydirme gibi dış mekan reklamları da Bulgaristan'da sağlık hizmet tanıtımında etkin rol oynamaktadır.

4.11. SEKTÖRDE VERGİLER

Bulgaristan'da sağlık kuruluşları, çocuk yuvaları ve hekimler tarafından sunulan sağlık hizmeti veya bu hizmetin sunulmasıyla doğrudan bağlantılı olan hizmetler KDV'den muaftır.

Sağlık kuruluşları Bulgaristan Ticaret Kanunu gereklerine göre kurulmuş tüzel kişiler oldukları için kurumlar vergisi ödemekle yükümlüdür. Söz konusu verginin oranı %10'dur.

5. SEKTÖRDE SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZI BEKLEYEN FIRSATLAR

Doğum oranlarının düşük, ölüm oranlarının ise yüksek olması sebebiyle giderek yaşlanan nüfus, genç nüfusun yurt dışına göç etmesi, Bulgaristan sağlık sisteminin hastalıkları önleme ve erken teşhis kapsamındaki zaafiyeti, tedavilerde kamusal finansman yetersizliği, bazı durumlarda gerekli donanım, fiziki kapasite sorunu, düşük doktor ücretleri ve sağlık personelinde tecrübe eksikliği Bulgaristan sağlık sektörünün başlıca sorunlarıdır. Bu sorunlar nüfusun sağlık durumu üzerinde olumsuz yönde baskı oluşturmaktadır. Bulgaristan'a yakınlığı, gelişmiş sağlık sektörü altyapısı, tecrübeli uzmanları, kaliteli hizmetiyle Türkiye Bulgar hastaların ülkelerinde karşılaştığı sağlık sektörü sorunlarını fırsat olarak değerlendirmektedir.

6. SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZI BEKLEYEN TEHDİTLER

İnsanların hareketliliğini kısıtlayabilecek, ekonomik durumunu kötüleştirebilecek bölgesel ve küresel krizler ile Bulgar hastaların münferiden yaşadığı olumsuzluklar sağlık hizmeti sunan firmalarımız için en büyük tehditlerdir.

7. BULGARİSTAN'A SAĞLIK HİZMETİ SUNAN FİRMALARIMIZA HİZMET HACMİNİN ARTIRILMASI İÇİN ÖNERİLER

Türkiye sağlık sektörünün imajı Bulgaristan'da oldukça olumludur. Bulgar hastaların önemli bir kısmı yurt dışı tedaviler için ülkemizi seçmektedir. Bulgaristan'a sağlık hizmeti sunan firmalarımızın hizmet hacimlerini artırmak için muhtelif reklam imkanlarını daha etkin kullanmalarının, Bulgaristan'da yer alan acentelerle yakın işbirliği içinde olmalarının, Bulgar hastalar ile Türk sağlık sektörü uzmanlarını bir araya getirecek tanıtım etkinlikleri düzenlenmesinin, mümkünse Bulgaristan'da hastaların doğrudan başvurabileceği Türk sağlık kuruluşlarına ait şubelerin açılmasının, Bulgar hastanelerle ve hekimlerle daha yakın işbirliği imkanlarının değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

8. GENEL DEĞERLENDİRME

Bulgaristan pazarı Türkiye sağlık sektörü açısından büyük potansiyel arz etmektedir. Ülkemiz bu potansiyeli belli ölçüde kullanabilmektedir. Bu kapsamda sağlık kuruluşlarımızın çeşitli tanıtım imkanları ile desteklediği yerel acentelerle işbirliği girişimlerinin bu pazarda başarı sağlayacağı ve ülkemize önümüzdeki dönemde daha fazla sağlık turisti çekeceği değerlendirilmektedir.

9. YARARLI ADRESLER

- Sağlık Bakanlığı: https://www.mh.government.bg/
- Ulusal Sağlık Sigorta Fonu: https://www.nhif.bg/en
- Bulgar Hekimler Birliği: https://blsbg.com/en/
- Bulgar Diş Hekimleri Birliği: https://bzs.bg/en/home-2/
- Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi: https://his.bg/en
- Ulusal İstatistik Enstitüsü: https://www.nsi.bg/en/statistical-data/242/783
- Ulusal Sağlık Mevzuatı: https://www.mh.government.bg/bg/normativni-aktove/zakoni
- AB Sağlık Mevzuatı: https://www.mh.government.bg/bg/normativni-aktove/normativni-aktove-na-es

10. KAYNAKÇA

- Sağlık Kanunu
- Tedavi Kuruluşları Kanunu
- Tıpta İlaç Ürünleri Kanunu
- Sağlık Sigorta Kanunu
- Mesleki Yeterlilikleri Tanıma Kanunu
- Katma Değer Vergisi Kanunu
- Ticaret Kanunu
- Bulgaria Health System Summary, 2024, European Observatory on Health Systems and Policies
- 2024 Sağlık Hizmetleri, Bulgaristan İstatistik Enstitüsü ve Sağlık Bakanlığı Ulusal Kamu Sağlığı ve Analizler Merkezi
- https://www.mh.government.bg/
- https://www.nhif.bg/en
- https://his.bg/en
- https://blsbg.com/en/
- https://www.nsi.bg/
- https://www.trademap.org/Index.aspx
- https://www.worldbank.org/ext/en/home
- https://www.fsc.bg/en/
- https://www.oecd.org/en.html

- https://www.capital.bg/
- https://bnr.bg/
- https://clinica.bg/
- https://news.lex.bg/
- https://www.marica.bg/
- https://www.bloombergtv.bg/
- https://www.allianzcare.com/en.html
- https://www.dzi.bg/en/individual-clients/individual-health-en/dzi-best-doctors
- https://insurance.bg/
- https://zdravna.com/
- https://medtechbg.org/
- https://ceoworld.biz/2024/04/02/countries-with-the-best-health-care-systems-2024/
- https://ime.bg/en/
- https://www.investor.bg/